

«Ψηφίδες» ξεριζωμού και εκμετάλλευσης

Η πόλη μέσα από τα μάτια της Ιρίνας, μιας γυναίκας από την πρώην Σοβιετική Ένωση. Το όνειρό της να ζήσει κάπου στη Δύση. Στην Ελλάδα αναζητά μια καλύτερη ζωή και πέφτει θύμα του εκπορνευτικού δουλεμπορίου. Περιφέρεται στην Αθήνα, με αφορμή την εξαφάνιση της μοναδικής της φίλης. Η μνήμη του πατέρα της, της παιδικής της ζωής,

το ταξίδι που ποτέ δεν τελείωσε, όλα είναι μέσα της και όλα δείχνουν ότι ποτέ δεν κατάφερε να τα εκφράσει. Και ό,τι βλέπει γύρω της εντείνουν το αίσθημα του κοινωνικού αποκλεισμού, αυτό το αβάσταχτο αίσθημα της «ζωής σε περίληψη».

Ο λόγος για την ταινία του **Κυριάκου Κατζουράκη**, «**Ο δρόμος προς τη Δύση**», την πρώτη κινηματογραφική απόπειρα του εικαστικού μας δημιουργού. Η ιστορία της ξεδιπλώνεται μέσα από μια σειρά προσωπικών εξομολογήσεων και φλας μπακ και συνδέεται με πραγματικές ιστορίες των μεταναστών στην Αθήνα και τις δικές τους εξομολογήσεις. Σ' αυτές τις στιγμές της πραγματικότητας η Ιρίνα, είναι παρούσα σαν «πάσχων άγγελος» και σχολιάζει έμμεσα τον απόηχό τους, συνδέοντας τον παρόντα με τον παρελθόντα χρόνο, το πραγματικό με το φανταστικό.

Το πρόβλημα της μετανάστευσης απασχολεί τον Κ. Κατζουράκη, την τελευταία δεκαετία. Το θέμα που συνδέει το «Δρόμο προς τη Δύση» με τα τρία προηγούμενα έργα, το «Τέμπλο», την «Προσωπογραφία» και την «Ιερά οδό», είναι ο «ξένος». Ο «ξένος» που, μακριά από τον τόπο του, στην «πολιτισμένη Δύση», γίνεται αντικείμενο κάθε είδους εκμετάλλευσης. Για αυτόν τον ξένο, το «βογκητό» της καρδιάς του δημιουργού, χρειάστηκε να βγει από τα όρια του τελάρου και να απλωθεί με τη βοήθεια του λόγου, της μουσικής, της κίνησης.

«Σε όλη μου τη ζωή έκανα εικόνες», αναφέρει ο Κ. Κατζουράκης. Με διαφορετικούς και ποικίλους τρόπους κατασκεύαζα εικόνες της εξωτερικής και της εσωτερικής πραγματικότητας. Αυτό δε σημαίνει ότι κάνω εικαστικό κινηματογράφο. Ο κινηματογράφος είναι εικαστικός, είναι ένα πεδίο έκφρασης άπειρων τρόπων και κάθε φορά μοναδικών. Η

έννοια του "χρόνου" στο σινεμά είναι ένα στοιχείο καθοριστικό. Οι εικόνες εισβάλλουν η μία μέσα στην άλλη, όπως το υποσυνείδητο στο συνειδητό. Κάθε τέχνη έχει τη δική της γλώσσα. Στη ζωγραφική, κατά μία έννοια, ακινητοποιείται κάτι και έχεις μια αιωνιότητα της εικόνας. Μέσα σε ένα καρέ καλείσαι να συμπεριλάβεις με έναν άλλο τρόπο την έννοια του χρόνου. Η διαφορά με τον κινηματογράφο είναι πολύ μεγάλη».

Πρόθεση του δημιουργού δεν είναι να καταγράψει τη ζωή των προσφύγων στην Ελλάδα. «Προσπάθησα να καταλάβω, μέσα από τόσα καινούρια πρόσωπα που αλλάζουν κάθε μέρα και που ποτέ δεν είναι τα ίδια, την αιτία των πραγμάτων. Να δω σ' αυτά τα πρόσωπα πίσω από την εικόνα του φόβου, την "ανατολή τους"».

Τα μοτίβα που αναπτύχθηκαν στο «Δρόμο προς τη Δύση» και οι φόρμες που επιλέχθηκαν, δεν καλύπτουν πλήρως το φάσμα των αναγκών του θέματος. «Είναι ψηφίδες, αποσπάσματα, στοιχεία της προσπάθειας να μετουσιωθεί μια πραγματικότητα που ούτως ή άλλως μας ξεπερνάει. Τα ορμητικά ποτάμια των ανθρώπων που εγκαταλείπουν τον τόπο τους θα συνεχίσουν να κυλάνε. Χώρες θα συνεχίσουν να διαλύονται εν ονόματι της συσσώρευσης πλούτου. Ο "ξένος" θα συνεχίζει να αντιμετωπίζεται ως πηγή εκμετάλλευσης και ενόχλησης. Και θα συνεχίσει να γίνεται ο καθρέφτης μας».

«Δεν το διάλεξαν οι μετανάστες να συμπυκνωθεί πάνω τους η σκοτεινή πλευρά της ανθρώπινης εμπειρίας στο τέλος του αιώνα: βίαιη αλλαγή συνόρων, εθνικισμός, ρατσισμός, άνοιγμα της ψαλίδας ανάμεσα σε πλούτο και φτώχεια, ανεργία... Τους συνέβη όμως. Και αυτή η οδυνηρή εμπειρία σίγουρα τους διαλύει. Ταυτόχρονα όμως τους κινητοποιεί. Με τη δική μας ευμάρεια τι συμβαίνει; Γιατί η ανάπτυξη να συμβαδίζει με τη μετάλλαξη, το τσιμέντο, τους εξοντωτικούς μηχανισμούς εξουσίας και την εξαφάνιση της μνήμης και της συλλογικότητας; Αυτά τα ερωτήματα προέκυψαν από την αρχή της δουλιάς και συνέχισαν να υπάρχουν μέχρι το τέλος».

Η ταινία, παρουσιάστηκε στο 5ο Φεστιβάλ Ντοκιμαντέρ Θεσσαλονίκης, στο Πυθαγόρειο Σάμου στο 6ο Φεστιβάλ Μεσογειακού Ντοκιμαντέρ, στο Φεστιβάλ του Λοκάρνο στο τμήμα «Κινηματογραφιστές του καιρού μας», στο φεστιβάλ του Μόντρεαλ στο τμήμα «Σινεμά της Ευρώπης», και ταυτόχρονα στο Γιαμαγκάτα της Ιαπωνίας, στο μεγάλο Φεστιβάλ ντοκιμαντέρ, στο οποίο συμμετείχαν συνολικά 15 ταινίες στο διεθνές διαγωνιστικό τμήμα. «Στην Ιαπωνία, έχουν γυριστεί πάρα πολλά ντοκιμαντέρ με θέμα τις μετακινήσεις και τις επιπτώσεις που έχουν. Είναι κεντρικό θέμα της Ασίας. Οι ευρωπαϊκές ταινίες στην Ιαπωνία δεν είχαν τέτοια θέματα. Εχω την αίσθηση ότι οι καλλιτέχνες στην Ευρώπη έχουν ένα αίσθημα ενοχής απέναντι σ' αυτό και δεν το αγγίζουν».

«Σκέφτομαι να επανέλθω στο θέμα. Ηδη ξεκίνησα μια δεύτερη ταινία, η οποία θα είναι πιο πολύ μυθοπλασία. Αυτή τη φορά θα δείχνει τι συμβαίνει με την Ιρίνα. Τι συμβαίνει με τις γυναίκες, που είναι ο μεγάλος αδικημένος και ζουν στο περιθώριο. Δεν πρόκειται ποτέ να βγουν στο "φως". Αν βγουν, θα είναι σαν αντικείμενα πόθου, εκμετάλλευσης... Κι όμως,

από αυτές τις γυναίκες ακούσαμε Τσέχοφ, Ντοστογιέφσκι... Ο τρόπος που γύρισαν την πλάτη στην πατρίδα τους, δε σημαίνει ότι αυτή η πατρίδα έχει πεθάνει. Είναι εκεί, ολοζώντανη, και εμένα τουλάχιστον, μου θυμίζει ότι ήταν η μόνη φορά που στον

πλανήτη βρέθηκε ένας εναλλακτικός τρόπος για τον άνθρωπο. Τώρα που πήγα στην Ιαπωνία, είδα - και μου άρεσε πολύ - ανθρώπους να ψάχνουν την εντοπιότητά τους, κόντρα στον αμερικανισμό και την πλήρη παράδοση στην "Κόκα - Κόλα". Ψάχνουν να βρουν τη δική τους ιστορία».

Στο «Δρόμο προς τη Δύση», το σενάριο και η σκηνοθεσία είναι του Κ. Κατζουράκη. Έρευνα και ηθοποιός στο μυθοπλαστικό μέρος: Κάτια Γέρου. Βοηθός σκηνοθέτη στο μυθοπλαστικό μέρος: Δάφνη Τόλη. Διεύθυνση φωτογραφίας: Αλέξης Γρίβας. Μοντάζ και σχεδιασμός ήχου: Δάφνη Τόλη, Κυριάκος Κατζουράκης. Ακόμη, συνεργάστηκαν οι: Μάρω Δούκα, Νίκος Αρβανίτης, Μαρία Εγγλεζάκη, Θοδωρής Γράψας, Βάσιας Ελευθεριάδης, Γιάννης Χαραλαμπίδης κ.ά.

Η. ΜΟΡΤΟΓΛΟΥ

